

Ключевые слова: волевые качества, младший школьный возраст, саморегуляция, настойчивость, самоконтроль.

Annotation. *M. Yaroshik, L. Savchuk. Level of volitional qualities of students of midchildhood.*

The article is devoted to the research of volitional qualities of junior pupils. The levels of volitional self-regulation, persistence and self-control of first and fourth form pupils have been determined. The level of volitional qualities of junior pupils has been found out. It has been investigated that there is higher percentage of fourth form pupils with high level of self-regulation and medium level of volitional qualities.

Key words : volitional qualities, junior school age, self-regulation, persistence, self-control.

*Ярошик М. Я., Петришин Ю. В., Волошин І. М.
Львівський державний університет фізичної культури*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття присвячена актуальному питанню підготовки фахівців фізичного виховання в контексті євроінтеграції ВНЗ України. Експериментально обґрунтовано методику викладання дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” за кредитно-модульною системою. Встановлено покращення організації та проведення занять з теорії і методики фізичного виховання, успішності студентів з дисципліни, підвищення рівня реалізації теоретичних знань студентів під час педагогічної практики в школі.

Ключові слова: бакалавр фізичного виховання, профільна дисципліна, методика викладання, кредитно-модульна система.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Внаслідок підписання Болонської декларації у травні 2005 року Україна постала перед необхідністю розробки і впровадження комплексної програми реформування процесу підготовки фахівців найвищого рівня, зокрема сфери фізичної культури і спорту. Відтак перед ВНЗ виникло завдання, яке полягає у збереженні напрацьованих традицій підготовки висококваліфікованих фахівців та в одночасному забезпеченні їх відповідності новітнім позитивним освітнім тенденціям у Європі.

В контексті вдосконалення процесу підготовки бакалаврів фізичного виховання доцільно застосовувати інноваційні підходи до викладання професійно-орієнтованих дисциплін у ВНЗ сфери фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що концептуальні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання через призму базової дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” досить повно висвітлені у працях Л. Матвеева (1976), Б. Шияна (2005), В. Ареф'єва (2001), Е. Вільчковського (2004), О. Ємця (2008), А. Забори (2005), М. Ісаченко (2008), Т. Круцевич (2008), Т. Ротерс (2007).

Проведений аналіз літературних джерел показав, що зараз спостерігається активна участь фахівців у пошуку нових методів і форм навчання. Більше того, майбутнє освіти пов'язується з дистанційною освітою і на основі цієї концепції пропонується розробляти нові освітні технології R. Daugs [2]. Чимало авторів пропонують використовувати навчально-методичні комплекси у спортивно-педагогічних дисциплінах, розроблених на основі комп'ютерних засобів [4, 5, 6, 7, 8].

Інформаційні технології навчання у викладанні фізичної культури досліджували В. Богданов, В. Пономарев та А. Соловов [3]. Вони підготували навчальний комплекс „Створи себе сам” із декількох інтегрованих частин:

„Основи фізичного виховання”, „Контроль і самоконтроль фізичного розвитку”, „Оздоровчий біг” та „Атлетична гімнастика”. Розроблений навчальний матеріал являє собою навчальний посібник і CD ROM з електронними підручниками.

Особливості формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” і „Гімнастика з методикою викладання” дослідив А. Забора [9]. Зокрема, автор наголошує на важливості інтегративного вивчення професійно-орієнтованих і спортивно-педагогічних дисциплін. Так, на сучасному етапі втілюються в життя особистісно-орієнтовані педагогічні технології і це новий етап в еволюції освіти.

Мета дослідження. Розкрити зміст інноваційних підходів у розробленій методиці викладання дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” для фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту України.

Методи та організація дослідження. Для вирішення поставленої мети були використані такі методи дослідження: теоретичні (аналіз літературних джерел та документальних матеріалів); емпіричні (опитування, експертне оцінювання, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики).

Результати дослідження. В умовах входження українських навчальних закладів до міжнародного освітнього простору постає питання про раціональне поєднання активних методів навчання, інноваційних технологій та вдосконаленої системи контролю знань у процесі викладання професійно-орієнтованих дисциплін у галузевих ВНЗ для підвищення рівня підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

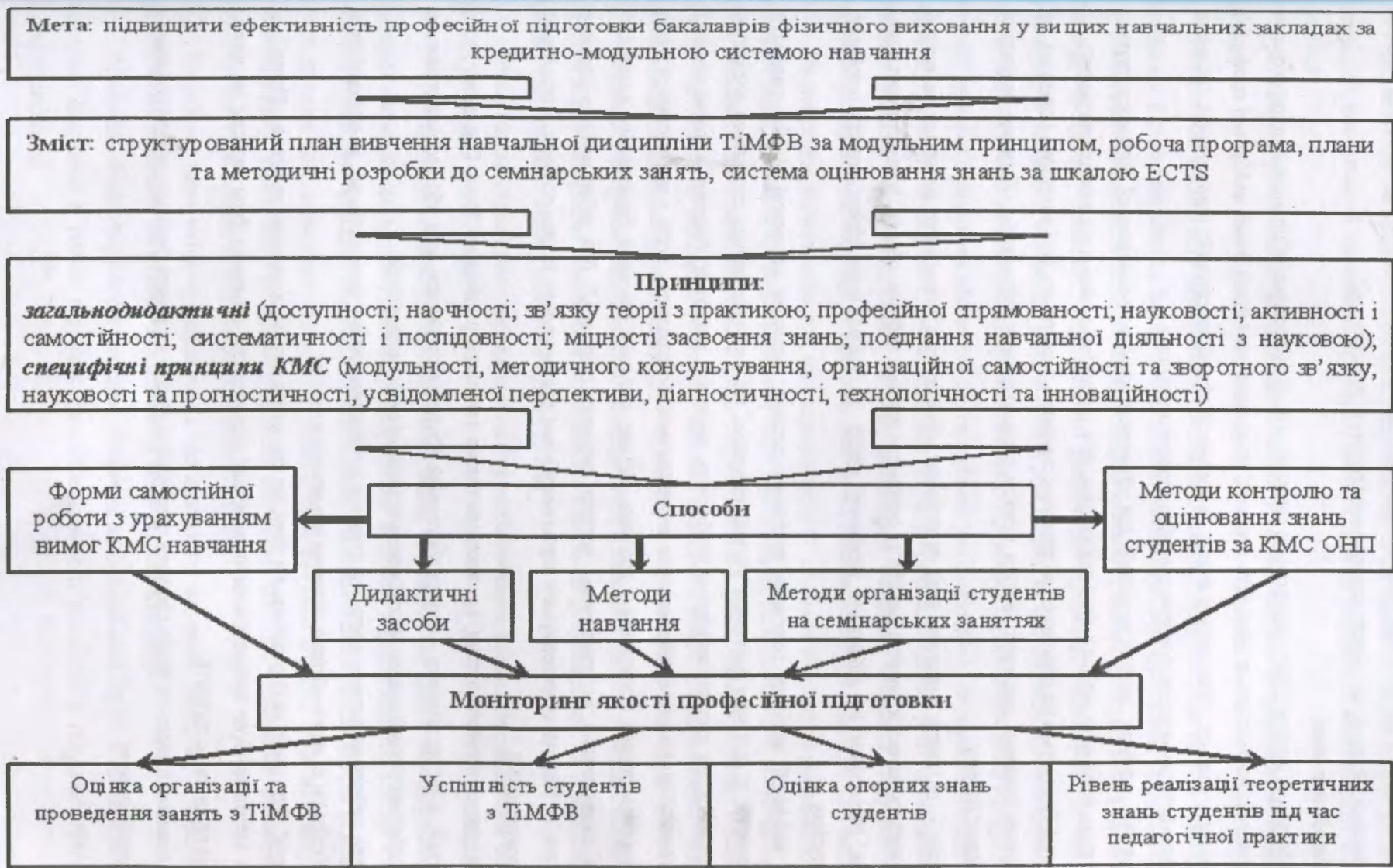
Для вдосконалення процесу підготовки бакалаврів фізичного виховання ми запропонували методику викладання профільної дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” (ТіМФВ) для студентів III курсу факультету фізичного виховання (ФФВ) освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”. Вона спрямована на підвищення активності навчальної діяльності студентів під час аудиторних занять та у процесі виконання завдань для самостійної роботи; формування у студентів навички систематичного вивчення дисципліни та успішного засвоєння модулів; покращення якості навчання студентів; підвищення рівня реалізації теоретичних знань студентів під час педагогічної практики в школі.

Загалом на вивчення дисципліни відведено 108 год., з них 72 аудиторних (40 год. лекцій та 32 год. семінарських занять) і 36 год. самостійної роботи. Структура навчальної дисципліни складається з двох модулів. Кожен модуль у свою чергу містить по три змістові модулі. Модулі мають чітко визначені форми контролю.

Зміст методики представлений через тематичний план лекцій, плани та методичні розробки до семінарських занять, систему оцінювання знань студентів кожного з модулів та дисципліни загалом за шкалою ECTS, перелік питань для підсумкового контролю.

Розроблена методика викладання дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” базувалася на загальнодидактичних принципах навчання та специфічних принципах кредитно-модульної системи, зокрема: модульності; методичного консультування; організаційної самостійності та зворотного зв'язку; науковості та прогностичності; усвідомленої перспективи; діагностичності; технологічності та інноваційності (рис.1).

Організація навчання за кредитно-модульною системою вимагає переглянути підхід до підбору не лише принципів, але й форм, прийомів, методів та засобів навчання. Підпорядкування вищезазначених навчальних компонентів до вимог нової системи навчання відбувалося через низку таких педагогічних способів:

489

Рис. 1 Схема опису методики викладання дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання”

1. Арсенал різноманітних методів організації студентів на семінарських заняттях з урахуванням вимог КМС. У методиці запропоновано індивідуальний, груповий та фронтальний методи організації студентів на семінарах. Зокрема, ми широко застосовували роботу в „малих групах”.

2. Методи навчання:

Імітаційні активні методи. У ході педагогічного експерименту ми застосовували імітаційні методи проведення занять, у яких навчально-пізнавальна діяльність студентів базувалася на імітації їхньої майбутньої професійно-практичної діяльності, зокрема, практикували аналіз конкретних професійних ситуацій, розв'язування ситуаційних завдань, виконання імітаційних вправ, проектну діяльність, практичні завдання.

Застосування активних методів навчання для стимуляції навчально-пізнавальної діяльності студентів дозволило достатньо ефективно вирішити цілий ряд завдань, які у традиційному навчанні є важкодоступними.

Кейс-метод ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянути ролі викладача і студента. Так, студенти вирішували завдання змістового модуля шляхом опрацювання кейс-завдань. Кінцевим результатом діяльності був захист проекту.

Міні-лекція – це метод навчання, який передбачав усний виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризувався значною ємністю та складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекція була спрямована на ефективне засвоєння нового та узагальнення різних розділів пройденого навчального матеріалу.

У ході міні-лекції викладач розкривав проблемні питання, визначені на основі аналізу результатів анкетування експертів, у ролі яких виступали вчителі-методисти, під час проходження студентами педагогічної практики в загальноосвітніх школах, мотивуючи необхідність засвоєння матеріалу. Зокрема, у формі міні-лекції вивчали такі питання: „Термінологія стройових вправ, вправ для загального розвитку, вправ з предметами та вправ у парах”, „Особливості методики страхування і допомоги під час навчання основним гімнастичним елементам”, „Характеристика навантаження за показниками частоти серцевих скорочень”. Для ефективнішого засвоєння зазначених питань їх розгляд супроводжували мультимедійними презентаціями та розробленим інтерактивним навчальним відеокурсом [10].

Бліц-опитування полягало в тому, що викладач ставив запитання у швидкому темпі. При цьому час на підготовку відсутній, а час на відповідь – суворо лімітований. Студенти озвучували одну або декілька правильних відповідей, за необхідності доповнювали та розширювали відповіді своїх однокурсників.

Цей метод забезпечив активну участь усіх студентів в обговоренні питань теми, навіть тих, які майже ніколи не брали участі в роботі групи, та належний рівень засвоєння навчального матеріалу.

„Естафета”. Суть цього методу полягала в тому, що студенти виконували завдання почергово. Відповідь на кожне наступне запитання була продовженням попередньої відповіді. Усі запитання були записані на картці і передавалися від студента до студента.

Метод дозволив швидко та якісно закріпити пройдений матеріал на занятті. Найчастіше застосовувався в завершальній частині заняття.

3. Дидактичні засоби:

Дидактичними засобами навчання були підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, навчально-методичні рекомендації, інтерактивний навчальний відеокурс „Практика: крок до педагогічної майстерності” та мультимедійні презентації.

4. Форми самостійної роботи студентів з урахуванням вимог кредитно-модульної системи навчання.

Самостійна робота (СР) передбачала діяльність студентів, спрямовану на набуття навичок самоосвіти, індивідуального стилю діяльності в безперервному процесі поповнення необхідних знань. Організуючи самостійну роботу, викладач навчав студентів орієнтуватися в обсягах навчальної та наукової інформації, вибираючи необхідну, допомагав методично правильно користуватися джерелами інформації, пропонував оптимальні способи конспектування навчальної інформації. Вона включала різні форми, які визначалися робочою програмою, залежно від мети, завдань та змісту навчальної дисципліни, зокрема: опрацювання теоретичних засад прослуханого лекційної матеріалу; вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання; виконання домашніх завдань; підготовка до семінарських занять; підготовка до підсумкових контрольних робіт та інших форм поточного контролю; письмове оформлення схем і таблиць; систематика вивченого матеріалу курсу перед написанням модулів; аналіз педагогічних ситуацій та підготовка аналітичної записки; виконання індивідуальних завдань.

Ми використовували як аудиторну, так і позааудиторну СР студентів. Результати виконаної роботи студенти подавали в усній, письмовій або конструкторській формі. Завдання, які вони виконували, різнилися за дидактичною метою, зокрема СР для: формування нових знань; закріплення знань, умінь, навичок; розвитку навичок самоосвіти. За джерелом отримання інформації ми надали перевагу самостійній роботі з використанням Інтернет-ресурсів, відеоматеріалів і традиційних друкованих носіїв.

Студенти виконували репродуктивну та продуктивну самостійну роботу з використанням різних видів управління (під безпосереднім керівництвом викладача або ж на основі співуправління). Ми розробили завдання для індивідуальної, групової та фронтальної самостійної роботи.

Співвідношення традиційних методів навчання та запропонованих інновацій в розробленій методиці склало 30 і 70% відповідно.

5. Методи контролю та оцінювання знань студентів за кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Реалізація розробленої методики передбачала такі методи контролю: усна, письмова та практична перевірка, самоконтроль і самооцінка. Оцінювання знань здійснювалося за допомогою різних методів: поточне усне опитування; поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля, оцінка за самостійну роботу; підсумкова структурована письмова контрольна робота з елементами тестових завдань. Для діагностики знань використовувалася 100-бальна шкала оцінювання.

Розроблена нами методика спиралася на такі компоненти навчання: змістовий, операційно-діяльнісний, стимулююче-мотиваційний, контрольню-регулювальний та оцінно-результативний.

У розробленій методиці використані відомі у педагогіці методи навчання. Проте ми вперше запропонували їх раціональне поєднання в умовах підготовки бакалаврів фізичного виховання у галузевих ВНЗ за кредитно-модульною системою.

Розроблену методику ми апробували у ході педагогічного експерименту. Аналіз суб'єктивних та об'єктивних показників ефективності запропонованої методики показав, що в експериментальній групі оцінка студентів щодо рівня організації та проведення модулів є достовірно вищою ($p < 0,05$), ніж у контрольній. Кращою є й успішність студентів експериментальної групи. Сильні кореляційні взаємозв'язки між поточними та підсумковими контрольними оцінками модулів та іспиту: $r = 0,7 \div 0,99$ ($p < 0,05$) вказують на те, що під час вивчення дисципліни за розробленою методикою студенти навчаються систематично, поступово засвоюючи знання кожного з модулів, без психологічного напруження. Достовірно вищою є оцінка експертів щодо рівня засвоєння опорних знань студентів експериментальної групи та рівня реалізації їхніх теоретичних знань під час проходження практики.

Проведене дослідження дозволяє зробити **ВИСНОВОК**, що упровадження запропонованої методики викладання сприяло: підвищенню рівня організації та проведення занять з дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання”; покращенню успішності студентів; підвищенню активності навчальної діяльності студентів під час аудиторних занять та у процесі виконання завдань для самостійної роботи; покращенню рівня засвоєння опорних знань і рівня реалізації теоретичних знань студентів під час педагогічної практики. Отримані дані дозволяють рекомендувати її для широкого впровадження у навчальний процес підготовки бакалаврів фізичного виховання.

ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ доцільно спрямувати на розробку ефективних методик викладання інших дисциплін за кредитно-модульною системою для підвищення якості підготовки фахівців фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ярошик М. Реалізація теоретичних знань та вмінь студентів під час проходження педагогічної практики в школі / Марта Ярошик // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2009. – Вип. 13, т. 2. – С. 217–222.
2. Daugs R. Tertiary Distance learning in Europe - Opportunities and Perspectives in Sport and Sport Science / R. Daugs, C. Igel // 5th Biennial Forum of The European Network of Sport Sciences in Higher Education (ENSSHE), Jyvaskyla, September 3-6, 1999. – Jyvaskyla, 1999. – P. 53.
3. Богданов В. М. Информационные технологии обучения в преподавании физической культуры / В. М. Богданов, В. С. Пономарев, А. В. Соловов // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 8. – С. 55–59.
4. Алехина Е. О. Педагогический контроль знаний студентов вузов физической культуры с использованием тестовых технологий : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Е. О. Алехина. – СПб., 2006. – 23 с.
5. Петров П. К. Современные информационные технологии в подготовке специалистов по физической культуре (возможности, проблемы, перспективы) / П. К. Петров // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 10. – С. 14–19.
6. Уткина Т. В. Педагогическое обоснование компьютерной учебной деятельности в высших учебных заведениях физкультурного профиля на примере преподавания математической статистики : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Т. В. Уткина. – Г. : РГАФК, 2000. – 23 с.
7. Філенко Л. В. Оптимізація навчального процесу з інформаційного забезпечення спеціальності студентів спортсменів з урахуванням когнітивних якостей / Л. В. Філенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2006. – № 9. – С. 155–157.

8. Волков В. Ю. Компьютерные технологии в образовательном процессе по физической культуре в вузе : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теория и методика физ. воспитания, спорт. тренировки, оздоровит. и адаптив. физ. культуры” / В. Ю. Волков. – СПб., 1997. – 323 с.

9. Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін „Теорія і методика фізичного виховання” і „Гімнастика з методикою викладання” : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / А. В. Забора. – К., 2005. – 21 с.

10. Ярошик М. Практика: крок до педагогічної майстерності [Електронний ресурс] : інтерактивний навчальний відео-курс / Марта Ярошик. – Л. : [б. в.], 2009. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.

Аннотация. М. Я. Ярошик, Ю.В.Петришин, І.М. Волошин *Инновационные подходы к преподаванию профессионально ориентировочных дисциплин во внз сферы физической культуры и спорта.*

Статья посвящена актуальному вопросу подготовки специалистов физического воспитания в контексте евроинтеграции высших учебных заведений Украины. Экспериментально обоснована методика преподавания дисциплины „Теория и методика физического воспитания” по кредитно-модульной системе. Установлено улучшение организации и проведения занятий по теории и методике физического воспитания, успеваемости студентов по дисциплине, повышение уровня реализации теоретических знаний студентов во время педагогической практики в школе.

Ключевые слова: бакалавр физического воспитания, профильная дисциплина, методика преподавания, кредитно-модульная система.

Annotation. M.Yaroshik, Y. Petrishin, M. Voloshin. *The innovative going near teaching professionality of reference disciplines in the vnz spheres of physical culture and sport.*

The article deals with to actual problem of preparing specialists of physical education under the context of Euro integration of the Higher educational institutions of Ukraine.

Methodology of teaching of discipline "The theory and methodology of the Physical Education" of credit-modular system was experimentally grounded.

The improvement of organization realization of employments after discipline theory and methodology of the Physical Education, success of students from discipline, increase of level of realization of theoretical knowledge of students during pedagogical practice at school were defined.

Key words: bachelor of physical education, type discipline, teaching method, credit-modular system.

Яців Я.М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті аналізуються деякі проблеми підготовки фахівців з фізичної культури та висвітлено погляди вчених на дану проблему. Представлено теоретичне обґрунтування реалізації формування фізичної культури студентів у ВНЗ; виділено критерії оцінки ефективності педагогічної діяльності в галузі фізкультурної освіти. Узагальнено, що